

BLUDNÉ DUŠE.

HISTORICKÝ ROMÁN.

Pan pojezdny náhle zbledl a zavrval. Ale přišel k sobě okamžitě.

Na dvoře rozléhalo se strašlivé povykávání.

„Co chceš ode mne?“

„Cos mi vzal... Či už si to nepamatuješ?“

Rozhoda přistupil k samému pojezdnému.

„Podívej se na mne dobře. Jsem otec Martinův. Však se naň budeš pamatovat. Tenkrát jsi poslal za mým hochem do lesů psy. A když ho vyčechali, nebyls to ty, jenž jsi ho poručil odvézt na krajský úřad v fetězích, aby mu bílý kabát nasrčeli? — Potom jsi zkazil jeho nevěstu a přivedl ji do hrobu. Já syna také od těch dob neviděl; a s tebou se přicházím vypořádat až dnes.“

Pan pojezdny octl se tímž okamžikem na zemi.

Koštířář Rozhoda měl dnes v pravici dvojistou sílu. Do hlavy vystoupily mu minulé doby v nejživějších barvách; dnes od dvaceti let poprvé je ze spoda lebky své nevyháněl a dnes od dvaceti let poprvé jich v paměti neutulil. A také mu letěl hlavou divoce jako víchr, zuřivě jako litice a v děsivém sykotu jako havěť ještěří. Až ho to rozesmálo nejpříšernějším echechotem.

„Rozsvěťme si, sedláci. — Ani tu nák nevidíme! — Ať na nás v Domašicích pamatujete! — Ať žije svoboda! Ať zdechne robota! Ať ďábel pány odnese, jako tohohle!“

Za malou chvíli vyšlehl nade dvorem plameny — snad první v celém Podlesí za selské bouře. Na kostelní věži zvonili na poplach; ale sotva pět minut. Sedláci zvonika sehnali, provazy u zvonů uřezali, zvony vysadili, a z Domašických pamatují se jich k nim ještě jedno sto.

Dvůr hořel plamenem.

Ani jedna ruka nepozdvihla se však k hasení.

Na hřbitově po levé straně stál muž, máchaje zrezavělou šaví nad bílou hlavou a dobře bylo praskotem plamenů, vytím psův a řvaním dobytka hřímavý jeho hlas slyšeti:

„Vstávej, Mařko! — Vstávej! Podívej se! Pan pojezdny slaví svatbu. — Ichuchu! Tvůj tatínek mu jí vystrojil! — Vstávej — vstávej! Půjdeš mu za družičku, eh — co, za nevěstu. Když jsi mu byla tenkrát dobrá, proč pak ne dnes? — Jen víc, braši! Ať to svítí po celém Podlesí!“

Sedláky pocházelaž mráz. Zdálo se, že zraků všech upíraly se ke hřbitovu.

Starý muž oběma rukama hrabal sněh, na němž byly rozšlapány uschlé kopřivy a dávno uvadlý svlačec.

„Ichuchu! — Sedláci, chaso, vejškejte! — Kdy už jsme takhle veselí nebyli!“

Sedláky pocházelaž až mráz. Zdálo se, že pro okamžik zapomněli, že hoří dvůr, že ho sami zapálili, že ve dvoře pan pojezdny a skoro všechna panská čeládka svázána v kozoletích...

„Mařka spí tvrdě; ani se nehýbá! A můj Martin Bůh ví kde hnuje! Musil bych si chřtán roztrhnout, aby je oba zavola, a já ho ještě budu potřebovat! — Ku předu! — Dál, braši! Jako vojáci... Nelitujte nikoho! Váš taky nikdo nelituje! — Nešetřte nikoho! Váš taky nikdo nešetří! Ku

předu, sedláci! — Na Kounov! Budeme tam do rána! Tam jsou takky hodní!... A ty, holka, tu odpočívaj tiše. A ty, synu můj za lesem — s Pánembohem!“

Koštířář Rozhoda za několik minut stál již uprostřed četné tlupy vzbuřené, jako by se nic nebylo přihodilo.

„Už jsme jednou začali; bát se nemusíme — nebudeme!“

„Nebudeme!“ vykřiklo všechno jako by jedním hrdlem.

Za půl hodiny dlely v Domašicích na náměstí už jen tlupy žen, dětí a starců.

„Co z toho, Bože, bude!“

„Matičko Področovská!“

„Soudný den! — Uvidíte!“

„Váš muž také je s nimi? — Já tatíka prosila na kolenu, aby nechodil! — Nedal a nedal si říci!“

„Můj byl mezi nimi první! — Zrovna jsme večereli! Odhodil lžici od huby a už jsme ho ani neviděli.“

„Co z toho bude? — Zle, tuze zle! Schytají je, pověsí je, pozavírají je, postřílejí je — to z toho bude!“ pravil vážným hlasem asi osmdesátiletý stařec, maje oči upřeny do plamenů. „To z toho tenkrát bylo. — Na každém popravišti stálo mnoho let o několik šibenice více. Byl jsem malý kluk, tak v letech vašeho Martina; jeli jsme do Rakovníka na jarmark. U města všiml jsem si čtyř podivných trámů. „Jsou to šibenice!“ řekl mi tatík. „Na jedné z nich pověsili před třiceti lety tvého strejce. A stály tam všechny čtyři až do Marie Terezie!“

Před dvorem ozval se náhle hluk.

„Je živ?“

„Trochu popálen; uhořel mu cop!“

Tři čeledínové vynášeli pana pojezdneho. Byl ovšem živ; ale pořád jako by ve mdlobách. Jen těžké oddychování svědčilo, že z něho koštířář Rozhoda nevyrazil duši. Zaměřili s ním zrovna do pastoušky.

Z daleka zarážel sem temný hukot, jako když jde velká voda. Ale za chvíli nebylo již slyšeti ničeho. Na návsi v Domašicích bylo pusto; ženy s dětmi seděly v jízách bez hovoru, bez jediného slova a rudá záře ze dvora přidávala obličejům jejich nevyspatelného rázu. Podobaly se obětim, které choulí se úzkostlivě k zemi a s dechem tajným, se rtoma křečovitě sevřenými upírají uděšené zraky vzhůru, když vidí letěti ke hlavám svým nestěti, jemuž se uhnouti nemohou, a když slyší už křídél jeho šumění, jímž na čele ubohým vyrážejí těžké krůpěje studeného potu.

Domašický dvůr věstil krvavou záplavu na míle daleko, že je v Podlesí zle; ale že bude ještě hůře. Shořel doista; nezůstaly než silné, kamenité stěny. Čeledínové, kterým se podařilo sprostiti se provazů, nezachránili mimo pana pojezdneho skorem nic, ani svých vlastních truhel a peřin.

XX.

Rychtář Ouřada v Jiřicích se od několika dní ani neukázal, jako by se byl snad rozstanoval, či jako by byl odjel na koňský trh až někam za Mladou Boleslav. Jedni pravili, že prý upřel strachem, jiní zas, že je uschován někde na loubi a že mu tam dopášeji jist, a ještě jinde si vypravovali, že ho odnesl zlý duch za živa.

V Jiřicích nepracovali již celý týden. Stodoly byly zavřeny a cepy — u kováře. Mistr Kratochvíl neměl ani dost železa a hřebíkův, aby je náležitě okoval.

U Květu vypadalo to den co den smutněji, tak jako by všichni ve statku leželi na morovou ránu. Oněhdy zde byl Refunda. Přišel z nenadání, tak jako by byl vyrostl ze země. Od štědrého večera vzpomněli naň každý den několikrát.

Od těch dob, co se s ním spolehl, se to na nás připravovalo. Sám Pánbůh ví, kde a jak se spolu seznámili. Pořád mu nosil knihy... Ty knihy! Já to vždycky říkávala. Měl toho plnou hlavu.“

„Matičko!“

„Taky jsi v tom pořád ležela. Všeho jsou ty knihy vinny. — Já se toho člověka vždycky nějak stranila. Proč si tak vyhlídil zrovna nás — naši střechu! My se s tvým otcem lekdys skrze něho pohášeřili.“

„Snad mu ubližujete!“

Světluška se zamlela; napadlo ji, že sama se tím očím jeho vyhýbala, že se jí vždycky zdálo, kdykoliv se jí dotkl, jako by po ní sáhala studenou rukou sama Morana. A přece se na jeho příchod těšila — nejenom pro ty knihy, které přinášel. Když měl přijít a nepřicházel — chodil skorem vždycky ve stejný čas — myslivala si: jen aby se mu nic zlého nepřihodilo!

„Ublížuju — neubližuju! Ale tatíka zavedl! — Proč pak nyní se ani neukáže? Aby nevěděl, co se u nás přihodilo! Vždycky povídal noviny z Prahy, z Vídně a sám Bůh ví odkud.“

Selka Květová na lůžku umkla. Opřevši se o peřiny, upřela mdlé zakalené zraky do oken. Churavěla neustále. Od té doby, co jí našli v příkopě, nebyla takřka ani s postele.

Venku na zápraží ozvaly se hlasy, ale jen několik okamžiků; potom bylo slyšeti kvapné kroky do síně a než dvacet napočítal, otevřely se dveře a do světnice vešel — Refunda.

Selka právě začala dřímati.

Světluška uviděši muže, o kterémž před několika okamžiky pro nesla matka tak divné mínění, přítulila se blíž k lůžku.

Květová procitla a chtěla ho přivítati. Ale slova jí uvízla v hrdle. Světluška se zdvihla, urovnala matec na hlavě vlasy a vtáhla jí kátek až na čelo.

„Jdu vás potěšit, dobří lidé; jdu se na vás podívat, co děláte, jak to u vás vypadá. Slyšel jsem smutnou novinu.“

Refunda nešel jako obyčejně ke stolu; ale zůstal u dveří. Nikdo ho nepobídl, aby se posadil.

„Vzali vám, prý, selko, muže, tobě, Světluško, otec — o štědrý večer!“

„Ba že vzali, Refundo!“ řekla Květová tichým, ale přece trochu přistřeným hlasem. Sebrala všechnu svou sílu.

„A vy, selko, stůněte!“

„Ba stůně, Refundo!“

„A tys prý šla prosit pány, tys prý byla v krajském městě!“

„Byla, Refundo. Vzala jsem peníze, kde jsem jaké mohla sebrati. Chtěla jsem žalářníka uplatit. Slychala jsem o něm od mládí, jak se pachti po zlatě a jak má plnou hlavu pokladů. Vy jste, Refundo, o Gregorovi nikdy neslyšel? Ani prý celé noci nespí a pořád má v hlavě zakopané peníze.“

Refunda nyní neodpověděl, zamyslel se na chvíli a potom řekl. „Vidíš — vidíš, abys i ty to odležela...“

„Taky jsem to, Refundo, povídala. — A sedněte přec u nás!“

Hlas selčin znenáhla oné přistřenosti pozbýval.

„Já myslil, že už mne ani neznáte. Tak jste se na mne podívaly, jako byste mi chtěly něco vyčítat, zrovna tak jako se díváme na člověka, místo něhož bychom raději viděli nevim co. Už jsem se skoro chtěl obrátiti; ale musím si tedy sednout, aspoň na chvíli.“

„A vy že byste se mohli na nás, Refundo, hněvati?“

Světluška se na něho při téhle otázce podívala tím dávným, známým pohledem, po kterém bývalo Refundovi pod starou hrudí jako vězni, když po mnoholetém žaláři ovaše jej čistý vzduch a na čele políbil jej první paprsek sluneční.

„Ani bych to již, holka, neměl! — Ani bych tomu, Světluško, nepřivýkl!“

„Jsem, milý Refundo, nešťastní a snad teprve budeme! — Muži můj!“

Selka na lůžku sepjala vyschlé ruce a zraky upřela na kříž.

„A nic nevíte, Refundo o tatíčkovi?“

Opět ten známý, dávný pohled: celá ta hloubka dvou čistých očí s vřekovým kouzlem mladých let. „Nesu vám od něho pozdravení.“

„Od něho? — Z vězení? — Od tatíčka? — Vy jste byl u něho? — Pustili vás tam?“

„Nevíš, Světluško, co o mne říkají? — Ze se přede mnou otvírají zámky na sedm klíčův uzavřené a že mám plášt, pod nímž stanu se neviditelným? — Ptal se na vás, co děláte, jste-li zdravý? — Povím pravdu: přelhal jsem ho. Řekl jsem, že se vám jen po něm stýská! Ale to jsem mu nepověděl, že tys šla prosit za něho pány... A víš, Světluško, co na to řekl?“

Refunda se na chvíli zamlel, ale jen na chvíli, jako by neměl pro okamžik na jazyku vhodných slov.

„Má-li mne ráda, a já vím, že má, ať nejde ani krok, ani jediný krok! Slyš, Světluško? To ti otec vzkazuje. A ty ho poslechněš! Vidím ti to v očích, že poslechněš. A vy, selko, to pusťte zatím z hlavy! Usončila byste se. Jemu nepomůžete, sobě uskočíte, a pomyslete si vždycky na dítě — na Světlušku. Já svou povinnost vykonal a nyní musím zase dál.“

Potěš vás tu Pánbůh! Půjdu-li tudy — možná, že dost brzy — nezapomenu se u vás zastaviti!“

Panímáma měla ještě tolik otázek na jazyku. Nemohla se pro okamžik z udivení probírat, jakže mohl Refunda býti u muže a jakže ho tam jen pustil. Světluška vyběhla za ním na dvůr — na náves; ale nebylo o něm už nikde ani pohádky, jako by opravdu měl ten divotvorný plášť.

„Neviděli jste Refundu?“ ptala se několika žen, jež stály u Jirasů před vraty a povídaly si jak zapálili v Domašicích dvůr, jak pana pojezdneho zmučili a jak ho potom hodili do ohně. Přály mu to všechny.

„Kde pak by se tu vzal?“ řekla Hrdličková, a ženy vedly dále svou.

Světluška pustila se cestou k lesům, ale marně. Refunda jako by do vody spadl.

„A jejich hejtmanem je Pochválský koštířář. V Kounově se jich k nim k nim přidala zase síla. Páni ze zámku před nimi utekli. Všecko tam nechali, nie s sebou nevzali... Všecko zlato a stříbro tam zůstalo. — Ale podívejte se: Skůrku to zase chytlo!“

Ženy se obrátily. U jedné z chaloupek na konci vsi, u té, jež vypadala učená a uhlašená jako nevěsta-vdova, které podle křestní matriky už táhl šestý křížek,

stála stará ženština, prostovlasá, s oběma rukama vzhůru, zafatýma v pěstí, s pravou nohou vykročenou, jako by se proti někomu chystala a veškerou silou, jež zbyla jí ještě z mladých let.

„Celé to Podlesí — celé! — Aby v něm ani živé duše nezůstalo! — Kam mne to jen všichni ďáblové zanesli! Já byla holka jako lusk — a dnes mám hlad! Já mohla býti ve statku — a dnes jsem v chaloupec... Aby vás tu všechny mřura zardousila, všechny do jednoho; aby vám tu děti nerostly, ale měly hned v kolébkách; abyste tu nikdy štěstí neměli! — A to všecko za to, že mi vzali muže, že mi ho odvezli... Můj zlatý, dobrý mužičku!“

Ženština zalomila rukama nad hlavou a dala se do pláče.

„Už tě nevidím, co živa budu! Ani se na tvém hrobě nebudu moči pomodlit, můj milý, upřímný manžele!“

A stará žena rvala si prošeďivé vlasy oběma rukama.

„Tu máte si všecko! — Všecko tu mou krásu, všecko tu mou radost, celou tu mou pýchu!“

A vítr prošeďivé vlasy její roznášel na okolní střechy. Někdy bývaly tmavé jako uhlí, svítily se jako peruti černého holuba, který jí o letošním Božím hodě odletěl někam do lesův a nevrátil se do dneška, a rudky z nich vypadaly jako hebdávi.

„A budete tu v Podlesí mřít na zlé nemoci. Ode dneška ani jednomu nepomohu, kdybych ho mohla lžici vody spasiti. Uvidíte a poznáte, co to, když se Skůrka hněvá, když se rozezlí a když začne proklínat lidi do posledních kolien. — Vemte si je, sesbírejte si je!“

Stará žena rvala si vlasy ještě prudčeji a rozhazovala je do větru, jako kdyby Meluzina je chtěla svým dětem na hračky.

„A kam ten můj vlas padne, tu všude se zachytí a nezavít se ho. Kam který zaletí, tam jaktěživ pokoj nebude mezi manžely, mezi rodiči a mezi dítkami, mezi bratry a sestrami... Ten můj vlas promění se ve štíra, před nímž nebudete jíst ani ve dne, ani v noci, vy Podlesáci!“

A celý kotouč bělavých vlasů s hlavy Skůrciny letěl zrovna na statek Ouřadův.

Ženy na návsí se rozešly. Byly by tu vydržely ještě hezkou chvíli, kdyby jim Skůrka horov vyhrůživým povykáváním, kterým všem na těle husí kůže naskakovala, nepokazila.

Světluška vracela se domů humny. Svrchnice měla přehozenou přes hlavu. Zase to začínalo dosti ostře od vrchů říčeti. Jen se pěšinkou kmitala; toliko na okamžik, sklouzla-li jí noha omrzloun, ustala v rychlém, skoro letavém kroku. Nevšimla si ničeho kolem sebe; ve mladé hlavě vzešel jí Refunda a pozdravení otcovo.

Kdosi už podruhé z nedaleké zahrady na ni zavola. Světluška však jako by neslyšela. Jen rychleji ještě kmitala se stezičkou vedoucí přímo do jejích dvorů.

Náhle zachytil ji někdo za rameno. Světluška se zastavila. — Svrchnice svezla se jí šiji dolů. A díve se zdálo, jako by na levém rameni cizí ruka svírala ji klostěmi. Ale ani se neohlédla; chtěla se vymknouti. Nemohla však.

Cizí ruka sevřela ji prudčeji. Pokračování.

Hudebníci pozor!

Potřebujete nějaké nové, pěkné a laciné české kusy? Jestli ano dopište si o další podrobnosti na adresu

Frank Buchta, Belvidere, Stanley Co.,

tf— No. 14. So. Dak.